

07.12.2022

ISAVI/6039/2020

ISAVI/822/2021

ISAVI/2382/2021

Julkinen

Itä-Suomen aluehallintovirasto
Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat

Matti ja Liisa Koti Oy:n Poutala-toimintayksikön valvonta

Valvonnan kohde

Matti ja Liisa Koti Oy:n (y-tunnus 1103401-1) Poutala-toimintayksikkö tuottaa Valverin (yksityisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajien rekisteri) mukaan tehostettua palveluasumista 13 mielenterveyskuntoutujalle ja palveluasumista 6 mielenterveyskuntoutujalle Kontiopuistossa Pieksämäellä. Yksikkö on aloittanut toimintansa 1.11.1997. Vastuuhenkilönä on toiminut Petra Poutanen 1.9.2019 alkaen.

Palveluntuottajan selvityksen mukaan rekisterissä on virhe ja Poutalassa on palveluasumisen paikkoja 17.

Ratkaisu

Aluehallintovirasto kiinnittää Matti ja Liisa Koti Oy:n ja Poutala-toimintayksikön vastuuhenkilön huomiota henkilöstön osaamisen vahvistamiseen psyykkisten ja muuhun terveydentilaan liittyvien huomioiden ja muutosten tunnistamisessa, kirjaamisessa, kuntoutussuunnitelmien sisältöjen kehittämisessä sekä tavoitteiden seurannassa ja arvioinnissa. Sosiaali-huollon ammattihenkilöiden työnantajan tulee luoda edellytykset sille, että ammattihenkilöt saavat työssään tarvittavan perehdytyksen ja että he voivat osallistua ammattitaitonsa kehittämiseksi tarpeelliseen täydennyskoulutukseen.

Aluehallintovirasto kiinnittää Matti ja Liisa Koti Oy:n huomiota toimitilojen asianmukaisuuteen ja turvallisuuteen. Tilojen viihtyisyyttä tulee edelleen parantaa konkreettisesti, asiakkaiden toiveet ja tarpeet huomioon ottaen.

Aluehallintovirasto kiinnittää palveluntuottajan huomiota siihen, että asiakkaiden itsemääräämisoikeuden tukeminen tulee toteuttaa kunkin henkilön kohdalla yksilöllisesti. Toimintayksikön vastuuhenkilön on valvottava omavalvontasuunnitelmaan kirjattujen ohjeiden ja toiminnan periaatteiden sekä voimassa olevan lainsäädännön noudattamista. Palveluntuottajan edellytetään varmistavan, että vastuuhenkilövaihdokset eivät vaikuta itsemääräämisoikeuden vahvistamistyötä heikentävästi, vaan että jokainen uusi vastuuhenkilö perehdytetään myös tähän erityistehtävään ja sen toteutumisen valvontaan omavalvontavelvoitteen myötä.

Asian kuvaus

Vireille tulo

Pieksämäen kaupunki pyysi 31.1.2019 Itä-Suomen aluehallintovirastoa tarkastamaan Matti ja Liisa Koti Oy:n kaikki toimintayksiköt. Aluehallintovirastoon oli lisäksi tullut epäkohtailmoituksia hoidon ja hoivan laatuun sekä itsemääräämisoikeuden toteutumiseen liittyvistä asioista. Aluehallintovirasto aloitti vuoden 2019 alussa Matti ja Liisa Koti Oy:n toiminnan valvonnan mielenterveyskuntoutujille suunnatun laitoshoidon osalta. Tuolloin Poutala-toimintayksikkö tuotti myös laitoshoittoa.

Asian aikaisempi käsittely

Itä-Suomen aluehallintovirasto määräsi 10.8.2020 päätöksellään (ISAVI/2482/2019, ISAVI/2479/2019, ISAVI/813/2019 ja ISAVI/823/2019) Matti ja Liisa Koti Oy:n ilman aiheetonta viivytystä

ja viimeistään 30.9.2020 mennessä laatimaan mielenterveyskuntoutujien itsemääräämisoikeutta koskevan ohjeistuksen ja varmistamaan, että henkilöstö tuntee ohjeistuksen ja noudattaa sitä kaikissa tilanteissa. Kunkin toimintayksikön (Poutala, Mattila, Seikkula ja Pikku-Kultala) omavalvontasuunnitelmaan oli laadittava suunnitelma siitä, miten perusoikeuksien rajoittamisen tarvetta pyritään yksikössä vähentämään sekä laadittava kirjallinen rajoitustoimenpiteitä koskeva menettelyohje.

Lisäksi aluehallintovirasto määräsi päätöksessään Matti ja Liisa Koti Oy:n ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään 30.9.2020 mennessä päivittämään kunkin toimintayksikön (mukaan lukien Poutalan) lääkehoitosuunnitelman siten, että se on toimintayksikön lääkehoidosta vastaavan lääkärin hyväksymä ja allekirjoituksellaan vahvistama. Aluehallintovirasto määräsi Matti ja Liisa Koti Oy:n saattamaan henkilöstön lääkeluvat Turvallinen lääkehoito -oppaan mukaisiksi 30.9.2020 mennessä.

Aluehallintovirasto velvoitti Matti ja Liisa Koti Oy:n toimittamaan aluehallintovirastolle 16.10.2020 mennessä toimintayksiköiden (mukaan lukien Poutalan) itsemääräämistä koskevat ohjeistukset, lääkehoitosuunnitelmat ja henkilökunnan lääkeluvat sekä selvityksen toimenpiteistä, joilla palveluntuottaja on varmistanut, että henkilöstö tuntee itsemääräämisoikeutta koskevan ohjeistuksen ja noudattaa sitä kaikissa tilanteissa.

Matti ja Liisa Koti Oy toimitti aluehallintoviraston määräyksessään edellyttämät asiakirjat Poutala-toimintayksikön osalta seuraavasti:

- lääkehoitosuunnitelma ja lääkehoitoluvat 25.9.2020
- itsemääräämisoikeusohjeistus, IMO-lisäys omavalvontasuunnitelmiin, turvaamis- ja rajoittamistoimet ja perehtymiskaavake 25.9.2020
- omavalvontasuunnitelma 30.9.2020

Saamiensa selvitysten perusteella aluehallintovirasto ilmoitti 18.3.2021 (ISAVI/7452/2020) Matti ja Liisa Koti Oy:lle, että se tulee selvittämään erillisillä selvityspyynnöillä palvelujen tuottajalta ja tarvittaessa palvelujen järjestäjältä muun muassa, miten asiakas- ja potilasturvallisuus, itsemääräämisoikeus ja lääketurvallisuus turvataan kussakin toimintayksiköissä sekä, kuinka Pieksämäen kaupungin edellyttämät korjaustoimenpiteet ja ohjaus on toteutettu toimintayksiköissä.

Lausunnot ja selvitykset

- Matti ja Liisa Koti Oy:n Poutala-toimintayksikön vastuuhenkilö Petra Poutasen selvitys 13.4.2021, jonka liitteenä on toimitettu
 1. työvuorolistat 8.3. – 28.3.2021
 2. henkilöstöluettelo 13.4.2021
 3. Itsemääräämisoikeus Matti ja Liisa kodissa

- Matti ja Liisa Koti Oy:n Liisa Heikkisen selvitys 28.4.2021, jonka liitteenä on toimitettu
 1. Selvitys itsemääräämisoikeuden toteutumisesta työntekijöiden kokemana Matti ja Liisa Koti Oy:n yksiköissä 1/2021
 2. QUIRC - SA KEHITTÄMISKOHDAT - Mielenterveysyksiköt, tehostettu palveluasuminen, Kontiopuiston palveluasumisalue (Poutalan osalta 11.8.2020)
 3. QUIRC - SA TULOSTEN YHTEENVETO (Poutalan osalta 11.8.2020)

Aluehallintoviraston ratkaisun perustelut

Aluehallintoviraston toimivaltaa koskevat oikeusohjeet

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) 34 §:n mukaan aluehallintovirasto ohjaa ja valvoo toimialueellaan tuotettuja yksityisiä sosiaalipalveluja.

Edellä mainitun lain 19 §:n mukaan, jos yksityisten sosiaalipalvelujen ohjauksen tai valvonnan yhteydessä todetaan, että palvelujen tuottaja on tämän lain mukaista toimintaa järjestäessään tai toteuttaessaan menetellyt virheellisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä eikä asia anna aiheutta muihin toimenpiteisiin, lupaviranomainen voi antaa palvelujen tuottajalle tai vastuuhenkilölle huomautuksen vastaisen toiminnan varalle tai kiinnittää huomiota toiminnan asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallintotavan noudattamiseen.

Edellä mainitun lain 35 §:n mukaan valvontaviranomaisten on toimittava yhteistyössä tässä laissa säädettyjä tehtäviä hoitaessaan. Kunnan toimielimen on heti ilmoitettava tämän lain mukaisessa valvonnassa tietoonsa tulleista puutteellisuuksista tai epäkohdista asianomaiselle aluehallintovirastolle. Lisäksi kunnan toimielimen on ilmoitettava aluehallintovirastolle 17 §:n perusteella tekemistään tarkastuksista ja niitä koskevista johtopäätöksistään.

Asian arviointi ja johtopäätökset

Itsemääräämisoikeus

Suomen perustuslain (1999/731) 7 §:n mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta.

Rangaistuksen, joka sisältää vapaudenmenetyksen, määrää tuomioistuin. Muun vapaudenmenetyksen laillisuus voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Pykälän 2 momentin mukaan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton.

Yksityiselämän suojan lähtökohta on yksilön oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista siihen.

Perustuslaissa tarkoitetun kotirauhan suojan ydinalueena on eduskunnan perustuslakivaliokunnan omaksuman tulkinnan mukaisesti henkilön asunto. Kotirauhan suoja on huomioitava esimerkiksi silloin kun potilas tai asiakas on pitempiaikaisesti sijoitettuna laitokseen. Olennaista kotirauhan suojan piiriin määrittelyssä on se, että tilaa käytetään pidempiaikaiseen asumiseen.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 8 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide ja muutoinkin kunnioitettava hänen itsemääräämisoikeuttaan.

Mainitun lain 9 §:n 1 momentissa säädetään, että jos täysi-ikäinen asiakas ei sairauden, henkisen toimintakyvyn vajavuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi pysty osallistumaan ja vaikuttamaan palvelujensa tai sosiaalihuoltoonsa liittyvien muiden toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen taikka ymmärtämään ehdotettuja ratkaisuvaihtoehtoja tai päätösten vaikutuksia, on asiakkaan tahtoa selvitettävä yhteistyössä hänen laillisen edustajansa taikka omaisensa tai muun läheisen henkilön kanssa.

Aluehallintovirasto toteaa, että tuottaessaan sosiaalihuollon palveluja julkisen palvelujen järjestäjän (kunnan tai kuntayhtymän ja jatkossa hyvinvointialueen) toimeksiannosta myös yksityisellä palveluntuottajalla on velvollisuus varmistua siitä, että jokaisen palveluja saavan asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja muita perusoikeuksia kunnioitetaan.

Poutalan omavalvontasuunnitelmassa (toimitettu aluehallintovirastolle 12.10.2020 asiassa ISAVI/7452/2020) todetaan muun muassa, että sosiaalihuollon palveluissa henkilökunnan

tehtävänä on kunnioittaa ja vahvistaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja tukea hänen osallistumistaan palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Yksiköissä on sitouduttu yhteiseen Itsemääräämisoikeus Matti ja Liisa Kodissa -ohjeistuksen noudattamiseen. Ohjeistus on luotu yhteistyössä kuntoutujien ja henkilökunnan kanssa. Nykyinen ja tuleva henkilökunta perehdytetään yksikössä itsemääräämisoikeuden ja perusoikeuksien kunnioittamiseen. Omavalvontasuunnitelmassa todetaan, että itsemääräämisoikeuden rajoittamisesta suositellaan laadittavaksi yksikön omat ohjeet. Tämä helpottaa työntekijöiden perehtymistä aiheeseen käytännön työn näkökulmasta ja edistää siten usein haavoittuvassa asemassa olevan asiakkaan oikeusturvaa.

Aluehallintovirasto katsoo saamiensa selvitysten perusteella, että Matti ja Liisa Koti Oy:n Poutala-toimintayksikössä on ryhdytty aluehallintoviraston edellyttämiin toimenpiteisiin itsemääräämisoikeutta koskevan määräyksen perusteella.

Aluehallintovirasto pitää kuitenkin vakavana puutteena Matti ja Liisa Oy:n asumispalveluyksiköiden toiminnassa sitä, että asiakkaita ei kohdella riittävän yksilöllisesti siten, että heitä tuettaisiin mahdollisimman itsenäiseen elämään ja omiin valintoihin arkielämässään. Selvityksistä ei käy ilmi, miten aiotut korjaavat toimenpiteet tulevat vaikuttamaan asiakkaiden itsemääräämisoikeuden vahvistamiseen konkreettisesti ja yksilöllisesti heidän arjessaan. Selvityksistä ei käy myöskään ilmi, mistä aiemmista asiakkaiden itsemääräämisoikeutta loukkaavista käytännöistä tullaan luopumaan, millä tavoin se tapahtuu ja minkä ajan kuluessa.

Aluehallintovirasto toteaa myönteisenä huomiona, että saadun selvityksen mukaan Matti ja Liisa Koti Oy:n asumispalveluyksiköissä on toteutettu ns. Quirk-SA -arviointi. Poutala-toimintayksikön arviointi on tehty 11.8.2020 ja se sisältää yksilöityjä kehittämiskohtia yksikön toimintaan. Aluehallintovirasto katsoo kehittämiskohtien tunnistamisen mahdollistavan itsemääräämisoikeuden vahvistamisen

toteutumista, mutta se edellyttää kehittämiskohtien huomioimista kunkin asiakkaan yksilöllisessä hoito- ja palvelusuunnittelussa.

Aluehallintovirasto kiinnittää Matti ja Liisa Koti Oy:n huomiota siihen, että asiakkaiden itsemääräämisoikeuden tukeminen tulee toteuttaa kunkin asiakkaan kohdalla yksilöllisesti. Toimintayksikön vastuuhenkilön on valvottava omavalvontasuunnitelmaan kirjattujen ohjeiden ja toiminnan periaatteiden sekä voimassa olevan lainsäädännön noudattamista. Palveluntuottajan edellytetään varmistavan, että vastuuhenkilövaihdokset eivät vaikuta itsemääräämisoikeuden vahvistamistyötä heikentävästi, vaan että jokainen uusi vastuuhenkilö perehdytetään myös tähän erityistehtävään ja sen toteutumisen valvontaan omavalvontavelvoitteen myötä.

Aluehallintovirasto korostaa, että Matti ja Liisa Koti Oy:n henkilöstön toimintakulttuuria tulee ohjata ensisijaisesti asiakkaan yksilöllistä kohtelua ja itsemääräämisoikeutta vahvistaviin ja tukeviin käytänteisiin. Itsemääräämisoikeuden rajoittaminen on aina viimesijainen keino asiakasturvallisuuden varmistamiseksi.

Aluehallintovirasto päättää Poutala-toimintayksikön valvonnan itsemääräämisoikeuden vahvistamista koskevilta osin ja aloittaa tarvittaessa uuden valvonnan, jos uusia epäkohtia asiakkaiden itsemääräämisoikeuden toteuttamisessa tulee aluehallintoviraston tietoon.

Henkilöstömitoitus

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 4 §:n mukaan henkilöstön lukumäärän tulee olla riittävä palvelujen tarpeeseen ja asiakkaiden lukumäärään nähden.

Valveri-rekisterin (yksityisten palvelunantajien rekisteri) mukaan Mattila-toimintayksikön luvanvaraiseen henkilöstöön kuuluu:

Terveystieteiden ammattihenkilöt	0,50
Lähihoitajat	7,50

Vastuuhenkilö ja muu toimintayksikön hallinnollinen työ	0,50
Välillisiin / tuki- ja muihin työtehtäviin varattu oma erillinen henkilöstö ja ostopalvelut	1,00
YHTEENSÄ (kaikki)	9,50

Palveluntuottajan selvitys 28.4.2021

Vastuuhenkilö Petra Poutanen tekee yksikössä vuorotyötä ja hän on jakanut hallinnollisen työn niin, että aamuvuorossa iltapäivisin hän tekee hallinnon töitä ja iltavuorossa heti töihin tullessaan. Palveluntuottaja on keskustellut tästä vastuuhenkilön kanssa, ja hän kokee tämän rytmin toimivaksi ja riittäväksi.

Matti ja Liisa Kodilla on te-keskuksen kautta työpaikat auki. Selvityksenantoajankohtana on haettu lähihoitajia ja lähiavustajia sekä sairaanhoitajaa. Haku on yhteinen ja mahdolliset hakijat ohjataan yksikköön, jossa on tarve vakituiselle työntekijälle tai lomittajalle. Poutalaan on haettu uutta sosionomia. Vastuuhenkilö on ollut näissä haastattelutilanteissa mukana.

Poutala toimii yhteisöhoidon periaattein. Yhteisökokouksessa asukkaat jakavat työtehtäviä, joita yksi asukas hoitaa viikon kerrallaan. Asukkaat ovat omatoimisia ja ohjatusti huolehtivat mm. oman huoneen siivouksen ja pyykin pesun. Asukkaat ovat keittiövuorossa huolehtien tiskin ja pöytien pyyhkimisen. Työntekijät ohjaavat työskentelyssä asukasta. Poutalan yksikössä on yksi laitospulainen, jonka työaika on maanantaista perjantaihin. Hän huolehtii yleisten tilojen siivouksen sekä asukashuoneiden siivouksen kerran viikossa tarvittaessa.

Poutalan asukkaat käyttävät Matti ja Liisa Kodin Muonalan päivätoimintaa ja käyvät siellä ryhmissä.

Vastuuhenkilön selvitys 13.4.2021

Vastuuhenkilö Petra Poutanen katsoo selvityksessään, että hänellä on riittävästi aikaa vastuuhenkilön työtehtäviin (50 % työajasta).

Vastuuhenkilön näkemyksen mukaan Poutalan henkilökunta on ammattitaitoista, sitoutunutta työhönsä sekä motivoitunutta. Henkilöstön määrä on selvityksen mukaan riittävä. (Yksikössä 11 asukasta tehostetussa palveluasumisessa ja 7 asukasta palveluasumisessa.) Henkilökuntaa on mahdollista lisätä tilanteiden muuttuessa. Yksikössä on arkisin siivousteknikko, joka huolehtii yleisten tilojen siisteydestä sekä asukkaiden huoneiden siivouksesta yhdessä asukkaan kanssa sekä hoitohenkilökunta yhdessä asukkaan kanssa huolehtii huoneiden siivouksesta ohjaamalla asukasta siivoukseen asukkaan omien voimavarojen mukaan. Pyykkihullosta huolehtii useat asukkaat itse sekä yksikön henkilökunta huolehtii pyykinpesusta. Poutalassa yöhoitaja valmistaa aamupuuron, muut ruoat tulevat keskuskeittiöltä lämpölaatikoissa yksikköön. Poutalassa ns. jakelukeittiö. Laitosmies huoltaa kiinteistöt.

Vastuuhenkilön selvityksen liitteenä olevan henkilöstöluettelon (13.4.2021) mukaan yksikön henkilöstöön kuuluu

- vastuuhenkilö, sairaanhoitaja Petra Poutanen
- sairaanhoitaja A.K.
- sairaanhoitaja U.H.
- sairaanhoitaja P.P. (50 %)
 1. lähihoitaja J-L.T.
 2. lähihoitaja J.M.
 3. lähihoitaja J.I.
 4. lähihoitaja J.Ju.
 5. lähihoitaja A.L.
 6. lähihoitaja J.Ja.
 7. lähihoitaja K.H.
 8. lähihoitaja M.S.
 9. lähihoitaja H.M. 20 %
- avustavat tehtävät K.K.
- viriketyöntekijä S.T. 20 %
- siivousteknikko S.R.

- Poutala Rivitalot: lähihoitaja O.K.

Aluehallintoviraston arvio

Aluehallintovirasto toteaa, että luvassa määritelty henkilökuntamitoitus perustuu sen hetkiseen arvioon tarvittavasta henkilöstömäärästä. Toiminnassa olevan toimintayksikön henkilöstömitoitus perustuu aina myös asiakkaiden tarpeisiin, joten asiakkaiden toimintakyky ja palveluntarve määrittävät toimintayksikön henkilöstömäärän.

Vastuuhenkilön selvityksen mukaan Poutala-toimintayksiköstä käsin tuotetaan palveluja Kontiopuistossa sijaitseviin rivitaloihin. Tähän on varattu oma henkilöstö (1 lähihoitaja).

Valverin mukaan rivitaloissa tuotetaan tukiasumista 10 kehitysvammaiselle, 6 muulle vammaiselle ja 15 mielenterveyskuntoutujalle.

Palveluntuottajan selvityksen mukaan rekisterissä on virhe ja Poutalassa on palveluasumisen paikkoja 17. Valveri-rekisterissä ei ole Poutalan palveluasumiseen rekisteröitynä henkilöstöä. Koska rekisterimerkinnöissä on virhe eikä aluehallintovirasto pysty selvitysten perusteella varmistumaan siitä, vastaako Poutalan henkilöstömitoitus lupaa ja asiakkaiden palveluntarvetta, aluehallintovirasto selvittää asian erillisenä asiana joko rekisterimerkintöjen tarkistamisen yhteydessä tai sen jälkeen.

Henkilöstön osaamisen varmistaminen

Vastuuhenkilön näkemyksen mukaan Poutalan henkilökunta on ammattitaitoista, sitoutunutta työhönsä sekä motivoitunutta.

Palveluntuottajan selvityksen mukaan sairaanhoitaja perehdyttää uuden työntekijän lääkehoitoon, varmistaa koulutukset, varaa koulutuksiin ajat ja tunnuksat, jos koulutukset on menneet vanhoiksi tai niissä on puutteita. Viikkopalaverissa vastuuhenkilö on käynyt työntekijöiden kanssa läpi asukkaiden voinnin seuraamiseen liittyviä asioita ja sitä, että huomataan voinnissa tapahtuvat muutokset ja puututaan niihin välittömästi. Matti ja Liisa Kodissa on yhtenäiset

toimintaohjeet niihin tilanteisiin, kun asukkaan voinnissa tapahtuu muutoksia.

Poutalassa otettiin joulukuussa käyttöön Raisoft toimintakykymittari. Työntekijät ovat käyneet verkkokoulutuksen ja ensimmäisiä arvioita on tehty asukkaille. Vastuuhenkilö sai koulutuksen ensimmäisenä ja toimii oman yksikkönsä Rai-vastaavana.

Poutalassa on kirjaamiseen panostettu ja vastuuhenkilö on opastanut ja ohjeistanut niitä työntekijöitä, jotka ovat tarvinneet apua. Poutala on kehittänyt yhteisöhoitoa ja yhteisöllisyyttä. Asukkaiden omatoimisuutta tuetaan. Vastuuhenkilö on käynyt näitä läpi palveluntuottajan kanssa.

Terveydenhuollon osaaminen Matti ja Liisa Koti Oy:n mielenterveyskuntoutujien tehostetun palveluasumisen yksiköissä (ISAVI/6039/2020)

Itä-Suomen aluehallintoviraston vuonna 2019 alkaneessa Matti ja Liisa Koti Oy:n valvonnassa tuli esille epäkohtia terveydenhuollon osaamisessa. Valvonnan aikana syntyi huoli siitä, jalkautuvatko vastuuhenkilön edellyttämät asiat potilaiden hoitoon ja onko terveydenhuollon täydennyskoulutus riittävää. Havainnot liittyvät potilaiden somaattisten akuuttitilanteiden hoitoon, mielenterveyspotilaan hoitoon ja kuntoutumiseen, kirjaamisen käytäntöihin ja lääkärin kannanottoa vaativiin liikkumisen rajoittamistoimiin. Asian tutkimiseksi aluehallintovirasto avasi terveydenhuollon osaamisen valvonta-asian ISAVI/6039/2020.

Tässä asiassa aluehallintoviraston käytettävissä on ollut seuraavat lausunnot ja selvitykset:

- Liisa Heikkisen 19.1.2021 saapunut selvitys liitteineen, sisältäen kopiot pyydettyjen neljän eri asiakkaan potilasasiakirjamerkinnöistä ajalta 1.1.2020 – 31.9.2020 ja vakituisesti työskentelevän henkilöstön suoritetut koulutukset 2019–2020

- Pieksämäen kaupungin selvitys 24.2.2021 vastuulääkäritoiminnan virka-ajan ulkopuolisista päivystyssoitoista Matti ja Liisa koti Oy:stä 6/20–1/21
- yhteenveto sijaintikunnan valvonnasta 29.12.2020, yksikkö Mutteri
- Kopiot kahden asiakkaan yleislääketieteen ja hoitajien potilas-asia-kirjamerkinnöistä ajalta alkaen 15.7.2020 ja 21.7.2020 – 15.10.2020
- 3.3.2021 Essoten ensihoidon asiakasmerkinnät ajalta 1.1.2020-31.1.2021, päivystyskäynnit Matti ja Liisa kodin yksiköissä

Heikkisen selvityksessä annettiin kaksi yksikkö Poutalan asiakkaiden/seurannassa olleiden terveydenhoitoa koskevaa selvitystä. Aluehallintovirasto toteaa, että Heikkisen selvitys ei arvioi Matti ja Liisa kodin henkilökunnan osaamista nuoren mielenterveyspotilaan hoidossa ja kuntoutumisessa. Selvityksessä ei arvioitu oman toiminnan heikkoja ja vahvoja puolia, vaan tyydyttiin kuvaamaan tapahtumia. Pyydetyt asiakirjamerkinnät koskivat asiakkaan Poutala-yksikössä viettämää aikaa ja olivat äärimmäiset niukat. Toisen asiakkaan terveydenhoitoa koskevassa selvityksessä ei kuvattu, millä tavoin asiakkaan vointi Poutalassa oli huonontunut, miten sitä seurattiin, mitä epäiltiin, ja otettiin yhteyttä lääkäriin ja milloin. Päivystävän lääkärin kirjauksen mukaan hänet tuotiin päivystykseen, koska hoitajat olivat huolissaan, ettei hän kykene enää itsenäiseen rivitaloasumiseen. Selvityksessä ei myöskään todettu, että kaatumisten takia rivitalosta Poutalan seurantaan otetulla potilaalla todettiin Mikkelin keskussairaalaan potilaalla oireiden taustalla sydäninfarkti.

Essoten ensihoidon kertomuksissa korostuivat tilanteet, joissa asiakas siirtyi takaisin psykiatriseen hoitoon, esim. Tikkamäen sairaalaan Joensuuhun, koska asiakas oli vaikeahoitaisempi kuin mitä yksikössä pystytään hoitamaan. Kertomuksissa tuli esille myös

kahden eri asiakkaan toteutuneet itsemurhayritykset. Toinen asiakas kuoli sairaalassa myöhemmin.

Heikkisen selvityksen mukaan kaikkiin Matti ja Liisa kodin yksiköihin on koottu kirjaamisen ohjeet. Yksikön esimiehet käyvät viikkopalaverissaan läpi ohjeet työntekijöiden kanssa. Vuoden 2020 aikana tehostetun palveluasumisen ja palveluasumisen yksiköihin tuli käyttöön Pegasos-käyttöjärjestelmä. Pieksämäkeläisten asiakkaiden osalta päivittäiskirjaukset ovat Pegasoksessa ja muiden Hilikka-järjestelmässä. Lääkäreiden tekemät kirjaukset näkyvät Hilikassa kaikkien asukkaiden osalta. Työntekijät ovat kesän ja syksyn 2020 aikana osallistuneet Pegasos-koulutukseen, joka jatkuu edelleen. Marraskuussa 2020 otettiin käyttöön Rai-arviointijärjestelmä.

Koulutusselvityksen mukaan vain muutamalla hoitohenkilökuntaan kuuluvalla oli muuta koulutusta kuin peruskoulutukseksi katsottavat Turvallinen lääkehoito -koulutus ja sen PKV- ja PSY-osiot. Aluehallintoviraston arvion mukaan näitä ei voida katsoa täydennyskoulutukseksi.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 5 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuollon ammattihenkilö on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitaitoaan sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin.

Pykälän 2 momentin mukaan sosiaalihuollon ammattihenkilön työnantajan tulee luoda edellytykset sille, että ammattihenkilö saa työssään tarvittavan perehdytyksen ja että hän voi osallistua ammattitaitonsa kehittämiseksi tarpeelliseen täydennyskoulutukseen.

Myös terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 15 §:n mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön on ammattitoiminnassaan sovellettava yleisesti hyväksytyjä ja kokemusperäisiä perusteltuja menettelytapoja koulutuksensa mukaisesti, jota hänen on pyrittävä jatkuvasti täydentämään.

Aluehallintovirasto toteaa, että hoitohenkilökunnan on kyettävä arvioimaan asiakkaiden terveydentilan muutoksia ja tekemään niiden perusteella hoitoa koskevia valintoja ja päätöksiä oikea-aikaisesti ja viivytyksettä. Jokaisen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön tulee noudattaa työssään itsenäisesti paitsi toimintayksikön omavalvontasuunnitelmaa, myös koulutuksensa myötä saamaansa osaamista ja ammattieettisiä velvollisuuksia siten, että asiakkaiden yksilöllinen hoito ja kohtelu toteutuvat. Jokaisella ammattihenkilöllä on työnsä toteuttamisesta myös oma vastuu sen lisäksi, että vastuuhenkilö valvoo työskentelyä.

Aluehallintovirasto kiinnittää edelleen Matti ja Liisa Koti Oy:n ja Poutala-toimintayksikön vastuuhenkilön huomiota henkilöstön osaamisen vahvistamiseen psyykkisten ja muuhun terveydentilaan liittyvien huomioiden ja muutosten tunnistamisessa, kirjaamisessa, kuntoutussuunnitelmien sisältöjen kehittämisessä sekä tavoitteiden seurannassa ja arvioinnissa.

Toimitilojen asianmukaisuus

Itä-Suomen aluehallintovirastoon on 31.1.2021 tullut epäkohtailmoitus, jossa on kerrottu, että 15.1.2021 Matti ja Liisa kodissa sattui onnettomuus, jossa asiakas putosi tai pudottautui 2-kerroksisen rakennuksen porraskäytävässä alas ja menehtyi myöhemmin sairaalassa. Ilmoituksen mukaan aiemmin oli sattunut vastaava tapaus, josta selvittiin vähäisillä vammoilla. Asiaa on selvitetty aluehallintovirastossa diaarinumerolla ISAVI/822/2021 ja vastuuhenkilö Poutasen selvitys on saapunut 31.8.2022. Selvityksen mukaan Poutalan portaikon turvallisuus on varmistettu asianmukaisilla kaiteilla, kameravalvonnalla, valaistuksella sekä asukkaiden ohjauksella (mm. kompastumis- ja liukastumisvaarasta).

Aluehallintovirasto on tarkastuskäynnillään 11.4.2019 todennut, että Poutalan toimitilat edellyttävät sisäremonttia. Tilat ovat kuluneita ja epäviihtyisiä. Viihtyisyyteen tulee kiinnittää merkittävästi huomiota. WC- ja suihkutiloja on lisättävä. Miehille ja naisille on oltava erilliset

WC- ja suihkutilat. Aluehallintovirasto on edellyttänyt välittömiä toimenpiteitä tilojen viihtyvyyden ja siisteyden parantamiseksi.

Palveluntuottajan 28.4.2021 antaman selvityksen mukaan Poutalassa on kiinnitetty huomioita edelleen siivoukseen ja viihtyvyyteen. Remontissa lisättiin wc:n määrää ja pintoja on maalattu ja ostettu tauluja ja huonekaluja.

Selvityksen QUIRC - SA KEHITTÄMISKOHDAT -liitteessä on yhtenä Poutalan kehittämiskohtana mainittu kodinomaisen ympäristön (sekä palvelun sisä- että ulkotiloissa) luominen.

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) 4 §:n 1 momentin mukaan toimintayksikössä tulee olla riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja varusteet sekä toiminnan edellyttämä henkilöstö. Toimitilojen tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle, kasvatukselle ja muulle huolenpidolle sopiva.

Aluehallintovirasto toteaa lain edellyttävän, että asumispalveluihin käytettävien tilojen on täytettävä yleistä rakentamista koskevat vaatimukset, mm. terveydensuojelun ja paloturvallisuuden kriteerit. Tilojen sopivuutta arvioitaessa on huomioitava toiminnan luonne ja asiakkaiden sekä henkilökunnan tarpeet. Asiakkaan henkilökohtainen tila ja itse mieluisaksi sisustettu huone ovat tärkeitä laitostumista estäviä ja kuntoutumista edistäviä tekijöitä¹.

Aluehallintovirasto katsoo tarpeelliseksi kiinnittää edelleen Matti ja Liisa Koti Oy:n huomiota erityisesti toimitilojen turvallisuuteen, mutta myös asianmukaisuuteen ja viihtyisyyteen. Asianmukaiset toimitilat ovat lakiin perustuva velvoite, johon palveluntuottajan on osoitettava tarvittavat ja riittävät resurssit.

¹ Asumista ja kuntoutusta. Mielenterveyskuntoutujien asumispalveluja koskeva kehittämissuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:13, Helsinki 2007.

Muutoksenhaku

Tämä päätös ei sisällä sellaista ratkaisua, johon saisi hakea valittamalla muutosta.

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) 36 §:n 2 momentin mukaan aluehallintoviraston antamaan huomion kiinnittämiseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Sosiaalihuollon ylitarkastaja

Satu Syrjälä

Ylitarkastaja

Taija Liukkonen

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Päätöksen laatimiseen on osallistunut terveydenhuollon osaamista koskevilta osin aluehallintoylilääkäri Marja Kuronen.

Lisätiedot

Lisätietoja antaa tarvittaessa ylitarkastaja Taija Liukkonen, puhelin 0295 016 000 (vaihde)

Jakelu ja suoritemaksu

Matti ja Liisa Koti Oy

Päätös on maksuton.

Tiedoksi

Pieksämäen kaupunki

Tämä asiakirja ISAVI/2382/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ISAVI/2382/2021 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Liukkonen Taija 07.12.2022 11:22

Ratkaisija Syrjälä Satu 07.12.2022 11:19